
Joañes Castet-en-Kantu Kahierra (Oztibarre, 1936)**Charles Videgain****Édition électronique**URL : <http://journals.openedition.org/lapurдум/1809>

DOI : 10.4000/lapurдум.1809

ISSN : 1965-0655

Éditeur

IKER

Édition imprimée

Date de publication : 1 octobre 1997

Pagination : 129-159

ISBN : 2-84127-142-0

ISSN : 1273-3830

Référence électroniqueCharles Videgain, « Joañes Castet-en-Kantu Kahierra (Oztibarre, 1936) », *Lapurdum* [Linean], 2 | 1997, Sarean emana---an 01 septembre 2010, kontsultatu 29 janvier 2020. URL : <http://journals.openedition.org/lapurдум/1809> ; DOI : 10.4000/lapurдум.1809

Xarles VIDEGAIN

JOAÑES CASTET-EN-KANTU-KAHIERRA (OZTIBARRE, 1936)

Résumé. Nous présentons ici un cahier de chansons basques propriété de notre oncle Joañes Castet (1915-1981), originaire de Larceveau en pays d'Ostibarret. Basse-Navarre, copié alors qu'il était sous les drapeaux en 1936 à Bordeaux. Ce cahier comporte 23 chansons en basque qui représentent une partie du répertoire d'un jeune Basque durant l'avant-guerre. Presque toutes tirées du répertoire amoureux, si la plupart sont bien connues, certaines sont inédites : c'est le cas en particulier d'une chanson qui stigmatise un infanticide. Ce type de chansons est rarement répertorié à notre connaissance mais nous en avons trouvé une variante à Ordiarp, en Soule limrophe, dont nous donnons aussi le texte.

Gure eskuetara jin kantu-kahier bat aurkezten dugu ondoko orrialdeetan. Oztibartar batek atxiki zuen kahier hori lekuko gisa argitaratzen dugu : kantu frango ongi eza-gutuak izanik ere, beste batzu badira ahatik, ez bagaude oker, nehungo kantutegietan agertzen ez direnak.

J. Castet nor zen aipatu eta, kahierreko kantu hitzak emanen ditugu. Ohar zon-bait eginik grafiaz eta testuetaz, ez ezaguntzat jotzen dugun kantu baten aldakia aipa-tuko dugu, Ziberoko Urdiñarbe herrian bildu baitugu.

Kahierren jabea gure osaba Joañes Castet (1915-1981) zen. Larzabalen sortu zen aitarnak herrian etxetiar zituela. Oztibarreko lurretan egon zen familia, Larzabaleko Phagolateian eta Jaureian, Jutsiko Amestoi, edo Arhansusiko Zolakian. Joañes Castet 1936ean soldado egon zen Bordelen hemengo kahierra izan zuelarik ; gerla-denboran Alemanek preso altxatu zuten beste hanitz bezala. Gerlatik landa guziz ezaguna egin zen garraion eta otobusgoan lanean hasi baitzen, lehenik Ondarts etxearen Donaphauaren eta laster beregain, merkazaleak Donibane-Garazira, Maulera, Baionara eta Donaphauera aste oroz garraiatuz, bera beti xofurgoan. Berantago eta merkatuen mugimendua ttipi-tuz zoala, eskolierren biltzea eta SNCFko ibilbideak hartu zituen, *Hiruak bat* deitu batasuna Donaphauaren sortuz Oraarreko Detchart eta Landibarreko Haramberry lagunekin. Bere egoitza Donaixtiko Ithurraldean kokatua zuen. 1981ean hil zen.

Eskerrak emaiten dizkiogu hemendik Joañesen alarguntsa Marie-Thérèse Ayçaguer Uhartiarri kahier hori gure eskutan utzirik.

Nolakoa ote da kahier xume hori ? Eskolako kahierra da, 17x22 zentimetroko formatoa erakusten duena ; pixka bat higaturik, kanpoko azala galdu du eta 94 orrialde baditu : lehenbiziko 48 orrialdeetan 23 euskal kantuak emaiten ditu, lehen orrialdean liburuaren jabea aipatzen duelarik. Hogoi ta hiru euskal kantuaren ondotik orrialdeak xuriak egon dira salbu ahatik azken bi orrialdeetan frantsesezko *La valse des artilleurs* kantuak hor agertzen baita. Ez ahantz 196^e R.A.L.T. artillerako armadako errejimentua Bordeleko Nansouty kasernan zegoela.

Denboraren poderioz paperaren kolorea histu da bainan aski ongi irakurtzen da testu gehienetan. Luma bat bera izan da kantu guzien idazten erauntsi dena testu batean ez ezik : *Letxeroen kantuua* bestek idatzi du. Lau tinta agertzen dira ; briulet eta urdina haboroenik, gorria eta beltza ez hainbeste. Zuhaldegaray deitu lagun bat izan diteke kahierra idatzi duena.

Izkirioa aski garbi eta itxura oneko dela diogu : Casteten izkirioa ez da. Ahozko kultura aberatsa zuen Joañesek ; aldiz izkirioz nekez baizik ez zen ari. Luma atxiki duena Casteten eskua ez dela izan segurtzat daukagu. Aldiz ez dugu zuzen jakin ahal izan kantuak lagun batek kahierrean nolaz edo zergatik idazten zizkion. Ez dakigu ere bestalde hori usaia zabaldua zenetz soldadoen artean, edo oro har aise idazten ez zutenen artean. Uste izaiteko da laguntza mota hori ez zela arraroa. Bestalde, segur aski, norbaitek kantatu arau idazten zuen idatzariak, ondoko kantuak ez baitira kopiatuak izan beste testu idatzi batetarik, itxura guzien arabera. Gerta zitekeen beraz Castetek edo beste lagun batek kantua abestea, ongi idazten zuen batek paperean emaiten zuelarik kantua entzun arau.

Horra kahierrean agertzen diren kantuak. Grafia ez dugu aldatu. Ekartzen duen titulu parentesen artean emaiten dugu :

1. *Milla zortzi éhuneta hamalau garrena* [galerianoarena]
2. *Hemen* [Ainhizarra]
3. *Bi hertzua nahi nuzke nik égun moldatu*
4. *Sor lekhua dut Frantziac duen eskual [herri] ederrean*
5. *Mila zortzi éhun eta gehiago duena* [Bankako nexkatxa]
6. *Primaderan dira gora arbolak oro lilitzen*
7. *Ourcho churi polli bat baigorriin sorthua (Baigoriara)*
8. *Atharase jauregian bi sitroin doratu*
9. *Argisari ederra argi egidasu (La lune)*
10. *Anderia ikus nesasu kampuan gaiski naisela*
11. *Izena dut Pierres deisten eliseri (Saint-Just-Ibarre)*
12. *San bartolomé arratsian milla francatik jitian*
13. *Arrosak eder florla ederago coloria*
14. *Lili polit bat badut nik*
15. *Cantore berri charmant batsuen hastera noa kantatzena (Luzaiiarra)*
16. *Ibarlan baditugu cantore berriak (Ibarlarra)*
17. *Sortus geros gusiek sor dugun hiltzia*
18. *Charmegarria nik zure berrirrik ezdut*
19. *Hogoi garen urtherat ari naiz hurbilten [gastea hiltzeat doana]*
20. *Zazpi zortzi bertsu berri nahi ditut ezari (Bi gazten kitatzea ?)*
21. *Suyet eder bat deklaratzen dut gastek exemplu hartzeko*
22. *Amerika hortako esne saltzaleak (Ameriketako letxeruaren kantuak)*
23. *Kantuz emanizan tut zenbaiten berriak*
24. *La valse des artilleurs*

Ondoko orrialdeetan kahierren testua emaiten dugu.

VIVE LA QUILLE (30 au jus)
Cahier de chansons Basques
appartenant à
Monsieur l'Ordonnance
du Commandant Médecin Fouchet
dénommé
M. 3Larceveau
et faisant actuellement son service
au 196° RALT à Bordeaux.
Caserne Nansouty
Cahier destiné à Melle [& ..]
Boniche à Bordeaux
à Bordeaux le 18/5/36. Certifié exact
[signé illisible]

[1]

1. Milla zortzi éhuneta hamalau garrena
Ni hatzparnen prejo hartu nindutena
Poma gaineko prima orok dakitena
Galeretan higatu berko naitzena
2. Kantazera banoa alegera gabe
Probetchurik ez baitut trichtaturik ere
Nihun deujik ebatji gitzonik hilgabe
Sekulakotz galerak ene tako dire
3. Huna sorigaitzezko primu itzaitia
Harek ekari baitaut bethiko galtia
Aitari galdeginik etcheko partia
Galeretan ermanau hau da ene dotia
4. Aita dut aitzineko arreba ondoko
Otsaba puyes hori diru fornitzeko
Ez ordia enetako bi seï liberako
Galeretan bederen leher egiteko
5. Ene lehen kutxia Kayet borda churi
Fagoreat banuke egiteko zuri
Ontgi adressa zaite enen arrebari
Ene galtzeko zombat eman dautzun jarri
6. Gure aitada gitzon kontjideratua
Semia galeretan du segurtatua
Nunahi othoitxian belhaunikatua
Iduri Jeindu duzu madarikatua
7. Elitzara doatzi debotzionerekin
Iduri doatziela jeindu gutziekin
Bere libru eta arrojoriekin
Deruak bejta hunik égitendu horiekin
8. Sortzi garen bertjua anaya hiretako

Konjellu bat banikek *hiri emaiteko*
 Goberna hadi untja ezauk dolutuko
 Nibaita etjemplua erekh duk hartuko

9 Kantu hauk eman ditut Paueko hirian
 Burdinaz kargaturik oi prejondegiar.
 Bai da kotpiatu dembora berian
 Gaztek kanta detzaten ahasparne herian

10. Hamar garen bertjua orok kantatzeko
 Ene gaste lagunek etjenplu hartzeko
 Eta partikulazki aita zuretako
 Kantu hauk aditzian semiaz orroitzeko

Fini

[2] Airea : [orri puxka bat falta da, doinuaren izena eta lehen lerroa ez direlarik irakurtzen]

1. Hemen
 Caserman sarthu nintzan Bordeleko hirian
 Astearta zen eta Urriko hoita bian

2. Herritar bat ere badut enekin betan jina
 Etcherry Marty du harek bere izena
 Lagun hoberik izaitea da ezin daitekena

3. Sortzi garren egunean ez untsa gerthaturik
 Infirmerian eman naute bronchita baten gatik
 Oraino hemen nago ongi eneaturik

4. Ganbara handi bat dut eta lau ohe laguntzat
 Kaderrik batto ez dut murru garnigailutzat
 Trichtezia handi bat da segur hoi enetzat

5. Omriasaindu eguna kantuz hasi nintzena
 Herriaz orhoit eta oi bihotzean pena
 Ganbaran egon behar duk hauche duk ba lastima

6. Seinhuak entzuten ditut dorretik errepika
 Ikusten ere ditut hantchetene herri & & [bazterra falta]
 ederrentan

7. lau... pentsaketan emanik
 Begiak busti ditut orotaz orhoiturik
 Othoit bat ere segur bihotzain erditik

8. Kurutze arin hori nik gogotik hartzen dut
 Urrikiz betherik nago hutsak egin baititut
 Jauna zarela laudatu eskerrak derauzkitzut

9. Ainhizan sorthua naiz haunditua ere ba
 Caricart deitzen eta Mañech izen ttipia
 Eskualdun seme eta girichtino nahia

fini..

Souvenir dc Jean Recart

[3] Airea : Lili bat ikhusi dut baratze batean

1. Bi bertzu nahi nuzke nik égun moldatu
Bainan ez nuke nahi nehore kolpatu
Ez baitut entzun nahi naitzenian zahartu
Gazte denboran naizela bertzetaz trufatu
2. Nahi nuke hemen ongi esplikatu
Zer bizi dutan nik gaztean phazatu
Izar bat ezagutu bai eta maithatu
Bai eta oraialdiz elgar haztiatu
3. Bi lerro sauzkidan harek ichkiatu
Ez duela munduan bertzerik maithatu
Bai eta orai aldiz hark nau akuzatu
Haren konfidentzia dudala trompaturik
4. Urthe bat badu laster zintudala maithatu
Bainan gerostik dira egunak phasatu
Zure letra politek naute ni dudatu
Bai eta askenjane artunt khambiatu
5. Amodioak baitu ainhitz kalitate
Fidela ez denian zanyatzen da fithe
Guk ere gindion élgar gindiela maité
Gauza bera guretzat erran bailitaké
6. Maitia hemen nago bizitza tricherik
Faltzuagorik ez dela orai suk erranik
Nola atheraturen naiz atheka huntarik
Laguntzen ez banau yainkoak beguirik
7. Bada bai munduan arima noblerik
Anhitzez gehiago kontzintzia gabek
Zure arabera bainaiz ni horietaririk
Enetzat ez da izanen oi salbamendurik
8. Erran baiterautazu nautzula maithatu
Berze guzien artetik ere ba hautatu
Zertako nuzu beraz zuk hola chekatu
Hortan zira gaichua ederkí trompatu
9. Baitzindion etzela munduan zortherik
Bakhotchak berak nahi duenaz bertzerik
Zuk ere hori zinnuen bai dejiraturik
Quontent zarenaz geroz urrunduz nitarik
10. Ez dautzut egin nahi hemen mehachurik
Nik bertzen yujatzeko ez dut kurayerik
Bada lurtean oraino bai nitaz bertzerik
Maithatuko duzuna oi ni ahantzirk
11. Khantu hok eman ditut Bordelé hirian
Aizina nuen batez errechimendian.....
Zorionik othé den nago ni mundian.....
Nola bizitzia oi libertatian.....
(Souvenir d un copain. Fini)

1. Sor lekhua dut Frantziac duen eskual ederrean (sic)
 Neure ait-arméc altchatu naute girichtiki haurean
 Hastapeneko urthe gochoac hemanic heien aldean
 Orai hemen naiz Californian desertu baten erdian
 Gau egun oroz arthalde baten alhatzen mendi gainean
2. Aurthen bi urthé hala beharra herriat nintzan agertu
 Izar bat charmagarria laster nuen ezagutu
 Ni hartaz eta hura nitaz ongi ginен agradatu
 Beldurez bertzek hauta zezaten ezkontzaz nuen galdu
 Bizi guzikotz enia zela eman zautan arapostu
3. Egin gintuen biek botuak esposlagun izaiteko
 Bai eta ere tinkatu eskuak bethi fidel egoiteko
 Erran zerautan sinhetz nezazu nik etzaitut ahantziko
 Lehenago dut zure gatik odola guzia ichuriko
 Ene bihotzian emana zaitut eternitate guziko.
4. Zorigaitza ezin egona nik maitiaren aldian
 Hura behartzen bizi hirian eta ni mendigainean
 Ikusteratene juaiten nintzan bethi ahal nuenian
 Eraztuño bat erosi nion eta ezari erhian
 Hari behatuz kontsola zadin ni falta ninduenian
5. Bizi guzian orhoituren naiz juanden erramu bezpera
 Orduan ere juana nintzen maitiaren ikustera
 Gauazko zortzi orenetan heltzian haren etcherat
 Athé chilotik behatu nion sartu gabe sukalderra
 Jaun gazte baten ondoan zagola gochoki maite fidela
6. Ichil ichila nintzan sarthu ni maitiaren gana
 Elgar ginuen besarkatu eta eman musu bana
 Ordu berian ohartu nintzan nik erosi erhaztuna
 Jaun gazte harek zabilala beré eskian emana
 Lantza ukaldi bat bezala zautan sartu bihotzian barna
7. Aratzartzeko aphairua biharamun egurditan
 Izar hura zen nahi lurian jaun gaztiaren aldian
 Ez nuen jaten ez edaten han nindagon errabian
 Eta ni gaicho trichtia arrotz guzien erdian
 Bihotzak zautan zampaka jotzen eta nigarra begian
8. Aphairua akabatu eta etzen ez nitaz orhoitzen
 Jauntoarekin alegeraki egon zen....
 Aski dembora elgarrekin egon eta jaun hura atheratzen
 Ordu berian maitiaren gana ni ere agertu nintzen
 Eta erran nion zendako zuen bertce hua preferatzen
9. Intzun orduko zen hegaldatu ene besoen artera
 Ez etzuela ni bezen maiterik sinhesten ahal nuela
 Solas guziez hatz perahen zeinetan zuen ikara
 Bere gaizki lotsagaria ez baitsezaken deklara
 Azkenian bortchatu nuen egiaren erraitera

10. Berriz ere erraiten zautan ez dut zu bezen maiterik
 Bainan ere ezin bertzian behar naiz urrundu zure ganik
 Zorigaitzian eroria zuri fidel ez egonik
 Fruitu baten esperantcheten gerthatzen naiz bertzen ganik
 Sabela barnian hezur biziak seinditzen ditut jadanik

11. Orhoitzen zirea egun batez eginik juramentu
 Ez zinuela nitaz bertzerik behar mundian maitatu
 Nahiago zinuela zuri odolaz gabetu
 Ez zira ez gabetu baian bertzetarik emendatu
 Nik jakin gabe nahi jostatu ederki zira trompatu

12. Infidelak izan dira mundia hasiz geroztik
 Ebak ere zuen jainkoa maitatu orozgainenetik
 Bainan sugeak enganatu fruitu janarazirik
 Zu ere zira bertzer fidatu ni maithé ninduzulaik
 Enetzat zinen maite pollita izan ez balitz bertzerik

13. Orhoituz eni eman duzula sekulako trichezia
 Fruitu hori ongi alhatuz egizu penitentzia
 Ez emaitekotz su garretan eternitate guzia
 Orai beretik imita zazu Madelenaren bizia
 Nigar eginez ardietz dezazun jaun jainkoaren grazia

14. Adios izar ederra uzten zaitut sekulakoz
 Pasatu ditugu oren gochoak bethi ere oroitzeo
 Hamalau pertzu ezartzen ditut gaztek etsemplu hartzeko
 Nechkatchen promes ederreri sekulare ez fidatzeko
 Hitz emaiten ez nautela bietan inganatuko

Fini

Souvenir d un grand copain

[5]

1. Mila zortzi é hun eta gehiago duena
 hiruetan hogoi eta hamalau garrena
 Sérioski izan dut numbeitik ordena
 Pertsuen pagatzeko har dezadan pena.

2. Pertsuen pagatzera orai abian niz
 Suietak nola diren informatu bainiz
 Jelosguan bizida neska gazté ainhitz
 Nik ez nitzaské salsa publiko ez balitz

3. Publiko da Bancan nechkatchen solasa
 Oraino ez baladi aintzinago paza
 Sinhesteko maneran izan dut abisa
 Joka arizan direla adichkidé gisa

4. Adichkidé bezela behar zuten izan
 Elgarri mendekatzen ez baliré arizan
 Ez da gauza propia samurtzia phatzan
 Bakotchak beré faltak beharkotu jesan

5. Zer erran ez dakiké gazté inozentak
 Punitu behar luzké gure prejidentak
 Numbeitik heldu dira holako sujetak
 Guzien jujatzalé dira mendisentak
6. Medisentzia hori ez daene aldetik
 Bainan salhatarian badira nunbeitik
 Behin edo bietan entzun dut egun goitik
 Neckatchak dabiltzala mutillen ondotik
7. Nechkatchak gerlan eta mutikoak baké
 Amoranten, solasa dabilate merkhé
 Beharbada zombeitek fortuna egin duté
 Eta bertze batzuk sekulako neké.
9. Coleratu zirela dudarik han ezta
 Bainan pena guziak ezin manifesta
 Ofisiale onak badu arrakasta
 Barnetik eri dena sendatzera presta
10. Zombeit hunkitzen dira oraino suyetaz
 Nok eman dio kondu obra horietaz
 Erramu den bezala ni segur naiz hortaz
 Ainitz lazo badela aitamen faltaz
11. Nechkatila gatzian eziztela fida
 Bertzen deshoratzen gaizki ari dira
 Aropa largo hortan lanjeros baitira
 Serioski liberti goitzik erretira
12. Obeditzen balira ama eta ama
 Ainhitz delikatut bitaké gaziaren kreita
 Bertzen satifatzia impossible baita
 Imprudentik ez daiké bihotzetik maita.
13. Gaztiak badabila mila pentzamendu.
 Geroko segidari egin beza kondu.
 Bakotchak bere falta jesan beharko du
 Penatuko bada ere nahi du ezkondu.
14. Ezkondu eta gero aihitzak malhuruz
 Elgarrekin disputan gau eta egun oroz
 Amodioa diruz ez ditaké uruz
 Neké da maitatzia hastiatuz geroz.
15. Geroko lanjerrari ez dira behatu
 Comeni den bezela nahi dut déclaratu
 Uruski ez baluzté gizonek beiratu
 Norbeitec behar zuen larrutic pagatu.
16. Larriaren izaitia ere ez da aski.
 Nagusi denak ere badu abantailik aski
 Compainian zirenek badakité naski
 Soldado huna zela bat partikulazki.

17. Guzien galgarri da gurré urgulua
 Hunac ez du nahi gaiski ibilia
 Izpirituz goberna denboraz balia
 Aisiago haziren du bere familia

18. Comeni florian da amodio duena
 Guziec hobé ginuké holaché bagina
 Odolaren phizteko jiten da adina
 Aisé conda ditaké hoalako changrina

Fin

Zuhaldégaray

Biba : Garazi.

Aujourd'hui je suis heureux d'avoir écrit
 ces quelques lignes, parce que je me trouve
 en compagnie de deux autres Basques. Mais
 quand même mon cœur est triste à la pensée
 de savoir notre dévoué ami Pochulu à l'Hôpital
 avec un bras cassé.
 signé : Zuhaldegaray

[6]

1. Primaderan dira gora arbolak oro lilitzen
 Lilia denian agertzen yendia alegeratzen
 Fruitua hundu denian lurerat erortzen
2. Mendi bethé belharez begithartia nigarrez
 Lan eginez urriki dut bainan probechurikan ez
 Orai hemen niagossu sabeletik minez
3. Erramiaren ostua bethi berde diagossu
 Besten dako erraitekuak lehenago ukana
 Orai aldis suretako nork ukana esdu
4. Ene maite pollita so eguidassu leyhora
 Eta ez ukhan herabe bortharen idoikizia
 Espresuki yina nusu sure ikhusterat
5. Baratsian udare ez nikisi ez herabe
 Beste maiterik indusula jakin isan dut nik ere
 Bestela idok niosu dudarikan gabe
6. Ene maitia ser dusu sek hola trichtasen saitu
 Berse maitiak oro utsirik sure galde heldu nusu
 Ni suria nusu suk nahi baduzu

Castet [siñadura]

Fin

[7]

Baigorriara

1. Ourcho churi polli bat baigorri sorthua
 Urgulutan ginduen gaichua sorthua
 Nahi zuen abilki trompatu mundua
 Bainan bera isanda ongi kolpatua.

2. Ourchuaren bisia charmegarriaren
 Haren parerik ez da munduan agertzen
 Bija bat bezala beti elisan sen
 Kolperik basuela nork suen pensatzen.
3. Ourchuaren bisia elisan sen dena.
 Nun nahi othoitzi ahuspez emana.
 Hura saukaten jendek saildu handiena
 Galdu isan ez balu hegalpetik luma.
4. Amodiotan nintzen nechkatcha harekin
 Hitsemanak ere ba biak elgarrekin
 Soaste fidatzerat oraiko gastekin
 Ez dela eskonduko eran daut enekin.
5. Nechkatcha harek egun du eni etsamina
 Esin disimulatuz bere hutz egina
 Ez duela segituko eran daut aintzina
 Sertako hitseman daut inochent arima.
6. Amodioak badu ainhitz kalitaté
 Fida ez denian sainatzen da fité
 Ene maite pollita nitaz orhoit saite
 Oraino ourikitán isan baisitazké.
7. Ondoko urrikia deuz esdu balio
 Bihotzari changrina emandatzen dio
 Maitia ez nindusun demboran hastio
 Orai ez dusu enetsat hambat amodio.

Fini

[8] Atharatzeko kantu

1. Atharase jauregian bi sitroin doratu
 Hongriako erregiak batto du galdu
 Errepostu ukhan du ez direla hondu
 Hondu direnian batto ukanken du
2. Atharatzeko hiria hiri ordoki
 Hur handi bat badu alde batetik
 Erregue bidia erdi erditik
 Maria Madalena beste aldetik
3. Aita saldu nausu idi bat besala
 ama bisi ukana banu aita su besala
 e nindusun ez juanen hongrian behera
 Bena ba eskonduren Atharratze Salharat
4. Ahispa juan site portalialat
 Engoitik jinen dusu hongriako erregia
 Hari eran ezosu ni eri nisala
 Saspi ourthe huntan ohian nisala

5. Ahispa enukesu ez sinhetsia
 Saspi ourthe huntan ohian sirela
 Zaspi ourthe hountan ohian sirela
 berak nahi dikezi jin su ziren lekura
6. Ahispa ezarasu aropa berdia
 Nik ere esariren dutene churia
 Ingoitik hor dussu hongriako erregia
 Botzik kitta sasu sure zor lekia
7. Aita juanen gira oro elgarrekin
 Etcherat jinen sira changrina handiarekin
 Behotza (sic) kargaturik begiak bustirik
 Eta sure alaba thomban éhortsirik
8. Ahispa soasi salako leyhorat
 Iparra ala hegua denes jakiterat
 Iparra balimbada goraintzi saldari (sic)
 Ene gorputzaren cherka jin dadin sarri
9. Atharratzeko seinia berrak erepikatzen
 Hango jende gasteria belches da beztitzen
 Andere santa clara handik phartitzen
 Haren aspiko samaria urhez da selhatzen
 Souvenir

[9] La lune

1. Argisari ederra argi egidasu
 Bidaya luse batian juan behara nuzu
 Maitia nahi nuke gaur behin mintsatu
 Haren ganatu arte argi egidasu
2. Lotara sireya losare polita
 Lotara es basira so egisu leyhora
 Eta egiaz mintsia oi izar charmanta
 Heya sure aita den engoitik lotara
3. Aita lotara bias ez isan dudarik
 Egiaren erraiteko oi ama ez dakit
 aitaren besain beldur amaren beharniz
 ene guardian baitaude lo guti eginik
4. Nekaturik heldu naiz bide luse huntan
 Urhas pausu gusiez bethi pentsaketa
 Athorra bustia dut bulhar errainetan
 Idortu nahi nuke zure ondogno hortan
5. Athorra bustia hori gareya esasu
 Nik hola manaturik bustia ez dusu
 Eta berris caldian suk condu emasu
 Bidiaren burian nahi situsten su

6. Es dea bada pena eta dolore
 Ni hauren maitegñoak hola suntsitzia
 ametz bat bezala egin dut zure maitatsia
 Es dea deitoragarri hola en (sic) enganatsia

Fini

Souvenir

[10]

1. Anderia ikus nesasu kampuan gaiski naisela
 Eskugno bates tira nesasu sure gambera hortarat
 Segeretu bat nahi daisut kondatu ene manera
2. Suri eskuaren emaiteko kuyarikan es dut nik
 Ene gamberan ez dizit sekula fidatu isan gisonik
 Fidatu isan direnen dako berri gaichtuak entsunik
3. Lilia churi lilia gori charmegaria zirare
 Bihar berian jar banindadi bi erresuman jabe
 Horic oro jeus ez laiste ene maitia su gabe
4. Polita sira charmanta sira agradamendus betia
 Sure eskutik nahi nikesi bisi naizeno ogia
 Osua ez badite [?] ene maiteno baten erhia [?]

Souvenir Fini

[11] St Just-Ibarre

-1-

Izena dut Pierres deisten eliseri
 cantasera noa zoibait pertsu berri
 Mila mila goraintzi nahi dut igorri
 Ene askasi eta esagun orori.

-2-

Cayer berri bat disit orai inprimatsen
 Ene penak ser diren huntan deklaratzan
 Lehenagoko dembores orai nis orhoitzen
 Eta ene bihotza hayek du trichitatzen.

-3-

Nuen deliberatu bai eta komplitu
 Hamasaspi urthetan frantzia kitatu
 Ama maitia etchian nigarres gelditu
 Hayek serautan eni bihotza hunkitu.

-4-

Urrikaltzeko baita aita amen pena
 Haurak hasi ondoan orok abandona
 Gorarik beha dago salbaile jauna
 Harek lagunduren du justo dabilana.

-5-

Leku aberatsa da famos amerika
 Frantsiatik heldu da jendia milaka
 Balakite ser diren **amerikak untsa**
 Hoinbertsek ez liote itsasua pasa.

-6-

Soinbait ait-amen seme miserauble
 Bada ameriketan moyenikan gabe
 Balute frantsiatik diru eta galde
 Soinbeit mila presuna balitsaite (?)juiale.

-7-

Es gira itsuliko menturaz sekula
 Osagariarekin gure sor lekurat.
 Sosik ez dugu eta denbora badoa
 Horra montebideko mutilen mudua.

-8-

Donajustistik landa lehana ibarre
 Arrangura gusiak eniak han dire
 Nik han ditut aita amak aurhidia barne
 Bai eta bildotchgno bat senalerik gabe.

-9-

Bildosa utsi nuen otsua gidari
 Harek arrapatsen badu eginen du auhari
 Nik ere pasutu dut gose bai egari
 Contserbatu beharez bildotz eder hori.

- 10 -

Hain baita charmagari ene bildotz hori
 Parerik baduela ez baitsaut iduri
 Ilia du beltcha lau hatsetan churri
 Hortarik desir nuske bospasei achuri.

Fini.

[12]

1. San bartolomé arratsian milla francatik jitian
 Hirru mutil gastek eman dituste bersu berriak bidian
 Muguere hortan ser guertatu den
 Aphirilaren erdian
2. Barber gastia adisassu othoi phatser baduzu (sic)
 Eritasun gaichto batek acabihur niaucosu
 Erremediorik badusu
 Orai behartetan nusu
3. Emanesadasu escua, icu desadan foltsia
 Sukarik ére ez dusu eta esti daukasu larrua
 Nuntik eré sofrizten dusun
 Eradasu othoi egia

4. Erran niosu egua supreni ez baladi mundia
 Aspaldian mintso dusu plasa horietan yendia
 Oillachko luma hori horrek duen kafia

5. Oillanda luma horria har sasu pasientsia
 Sei edo saspi ilabetea huntan gaitz
 Bederatzari hararetako [?]: seriosan sira
 Sendaturen ahal sira :

Fini

[13]

1. Arrosak eder floria ederago coloria
 Sure gatik kita nesake bisi naisen herria
 Zurekin isaitia gatik oi isar charmegartia

2. Saspi urthe baditu uda huntan konplitu
 Amodio perfeit batez sindudala maitatu
 Bainan orai beldur nusu saukidan kambiatur

3. Eri nusu bihotzez eraiten dausut bihotzez
 Sukar malinak harturik nago su zukan beldurrez
 Othoi othoi har nesanu hil ez nadin changrinez

4. Eritasun ororen kontrako erremedio badire
 Sukhar malina balinba sainsu zerbitza saite barbarez
 Eta ez jinene ganat ni mediku beharez

5. Ehastun bat badu nik bere ederez harturik
 Hura ikusi arteraino zure errian sarturik
 Ene bihotzak ez du isanen mundu huntan plaserik

6. Erhastuna badusu bertse norbeitii emosu
 Ene ganat jinik ere probechurik ez dusu
 Entseya saite bestetan eta emplega ahal badusu

7. Kitatsen nusu beras bihotzaren erditik
 Thomba batera banoasu ehortera bizirik
 Bestegnatz ez du ene bihotzak isanen deskantsurik

8. Hola maite banusu serbeit marka emadasu
 Baian gero desplaserik emangogo badusu
 Nahiago dut hemenberrian hurez estal nesasun

9. Horra beraz fedia suria nusu gusia
 Nitaz satifatsen bada sure bihotsa den gusia
 Othoitsen saitut ene maitea esauskidan kambia
 souvenir

Fini

[14]

1. Lili polit bat badut nik
 Aspaldian begistaturik
 Bainan ez naite mentura

Haren eskurat hartserat
 Baitakit serden lanjerra
 Hari behatsia sobera.

2. Lili ederra behasu
 Maite nausunez errasu
 Sure begiek ene bihotza
 Barnarik dute kolpatu
 Colpe huntarik badu nik
 Makur isaitea hirisku.

3. Pena nikesu ni gatik
 Balibasindu makkurik
 ez nuke uste ene begiek
 eman dautzuten kolperik
 ez dusu beraz lanjerrik
 ez zira hilen hortarik

4. Mintzo zirade poliki
 Poliki eta dendreki
 Bizitagno bat nizeki
 Su ganat nahi laburki
 Desira badut segurki
 Bazinedazat permeti.

5. Permeti niro maitea
 Ez du hain bihotza dorpia
 Bainan lehenik nahi dut
 Jakin sure gogoko berria
 Su ene ganat jitias
 Estonia laite mundia.

6. Ez ahal nusu printzia
 Ez eta aitonen semia
 Hola nerhoren estonatzeko
 Ez da sujet bat handia
 Su hain sirare chimplia
 Ilusionez bethia.

7. Badakit chimple naizela
 Hori segurki hala da
 Iduritzen zaut atsulutoki
 Ezagutzen naizula
 Nik ere badut fortuna
 Bainan ez dut ez suk emana.

Souvenir

Fini

[15]

Lusaidiarra

1. Cantore berri charmant batsuen hastera noa kantatzera
 Ignorant denik balimbada guziek jakin dezaten

Isar eder bat badakissue orok badela Lusairen
 Gaichua hasi da trichtatzen.

2. Jinko Jaunaren probidentsia ez deya bada handia
 Irauteko plasa hortan holako originablia
 Isar eder horrek meresi luke ederkia adoratzia
 Offeri bat emakossie mirra edo gizentsua
 Ahal duenak urhea.

3. Barber gazte bat jiten omen da espanyiako aldetik
 Izar eder horen kontsolatzerat erremedioz betherik
 Barber gazte horrek eginen othe du oi mirakulurik
 Erremediauk egin ditu bainan utzi du penaz betherik
 Eta gaichua trichterik

4. Contseilu bat banikezi charmantik emaiteko suri
 Barber gaste haren ganikan ez balibasira eri
 Nahi balinbadusu kontzerbatu sure argi eder hori
 Gesour sonbait errakosu eta katsa hori
 Eta ez fida nehori.

5. Amodiotan den presuna ez bethi aldegera
 Plaser besainbat penarekin pasatzen du dembora
 Ni ere hermentche niagosu galdurik neure odola
 Maitea gabe mundu huntan ni ez naiteke contzola
 Hilikan ere esdut achola.

souvenir

Fini

[16] Ibarlarra

-1-

Ibarlan baditugu kantore berriak
 Suyetaren conforme dire essariak
 Ainitzetarik dira isan famatiak
 Declaraturen ditugu gausa passatiak.

-2- [...] ko alaba suri nais mintzatzen
 Yendia sutas baita arras estonianatzen
 Isena [& & ...] ez dute ahasten
 Aurthen eskual herri gussian baitzuste aipatzen.

-3-

Arnegin hasi eta Donesaharrirat
 Arte hortako phasak etziren sobera
 Ilhun ondoan jiten sinen gibelerat
 Sure atzegina sen guardiekin etcherat.

-4-

Amak erremedio egin sendotzeko
 Etzuten aski indar efetu egiteko
 Sainetan barna sartua sen gaitza orduko
 Eta demborarik ez aski handik jalgitzeo.

-5-

Basko sahar goisian goisik argitu sen
 Fruitu doloresko bat mundura sorthu sen
 Haren sortze trichtias orok pena suten
 Burrego kriminelek gastigatu suten.

-6-

Ene ama maitea suri niagosu
 Sure semia nisala kontzidera sasu
 Hasi nahi ez banuzu bataya nesasu
 Ene arimak hori galdegiten dausu

-7-

Oi habil partiadi desgusta garria
 Ahalas jakin gabe mundiak berria
 Dakitalarik untsa hudala semia
 Ainitzez diat herabe bichtan sofritzia.

-8-

Adios beras ama saude alegerarik,
 Sure desirak oro nitan compliturik
 Mundua kitatzen dut bai nahi gaberik
 Arras jalgi ere gabe sure sabeletik.

-9-

Adios dautak erraiten furia haundian
 Eta ni plaser hartzen hori entzutian
 Epantchu iten hautan aspaldi haundian
 Orai ariko nuk ni neure aldian.

-10-

Desertuetan bada bai animalerik
 Ene amaren bihotza baino hobiagorik
 Nik isan banu beden ama heyetarik
 Mundu huntan bisitzia ez nuken dudarik.

Fini.

Souvenir.

[17]

1. Sortus geros gusiek sor dugun hiltzia
 Deusik ez da gure munduko bizia
 Kita kita desagun hemengo hausia
 Garbiki esamina gure kontzientizia
 Bertze mundian da gure justisia
 Asken setensia ser aren trichtia
 Eternitateko penaren lusia

2. Pena hetara geros ezda libratzerik
 Eternitatük ez du finitzerik
 Sombat arima gaicho han kondenaturik
 Sekulan libratzeko ez esperantcharik

Hetaz orai turik [?] gauden lasaturik
 Etsemplu harturik.....
 Nois nahi partitzeko mundu huntarik

3. Jaunak igoriren du serutik galdia
 Herioa du bere mandataria
 Harek erranez geroz juaiten ahal gira
 Gure seintzaliak han prest egonen dira
 Egin ditun ongiez bai eta gaiskiez
 Heyen arabera yuyaturen gira
 Memento lasgarriak ordian dira

4. Andre dena Maria birjina garbia
 Sure laguntsaren beharetan gira
 Seren ofentsatzen dugun gure gidaria
 Sure seme dibino eta jaunhandia
 Gaiten humilia denboras balia
 Eternitateas orhoitzen bagira
 Seruko athiak idekiren dira

5. Mundu huntako penak estira deus ere
 Bertzekuen aldian itzal baten pare
 Urtiak miliunka pasaturik ere
 Han esta errekomentsarik batere
 Seruko erregea oro suri gaude egisu fagore
 Handik altcha saite gure arima doloratuen jabe

6. Nahi balin basinu hil eta salbatu
 Arte hantan behar gira kombertitu
 Bekatu egiteko kostuma kitatu
 Lehenago egenes urrikitan sartu
 Es berris lerratu ahalas beiratu
 Ongi kofesatu mais hiltiaz orhoitu
 Dembora juan eta es da probretchu

Biba Garazi

Biba Erligionia

[18]

1. Charmegartia nik zure berririk ez dut
 nihundik jakiten
 Sure ganako amodioak ardura nau
 orhoitarazten
 Ni zembat gisaz maluruz naizen
 duzia kontzideratzen
 Zutaz ardura aipatu eta bihotza
 (bis) zeraut nigarrez hurtzen !

2. Nik zu maitatu zaitudan orena
 oren trichtia zena
 Gerostik hunat pasatzen ditut bihotzian
 ainitz pena

Ni othe naiz munduan lehena
 Amodioak trompatzen nauena
 Ondokuen gatik gehio sofri nio
 nitan fini baladi askena (bis)

3. Othe da zeruan aigerrurik elgar
 maitatzen dutenik
 Zu eta ene arteko amodioa bezain
 fidelago denik
 Ene penak ahantziren dira ni
 juanez geroz mundutik
 Bertze erregretik ez dut eremanen
 Charmegartia zuria baizik (bis)

4. Oh zer gauza lanjerosa den amodioa
 Gasten dako
 Ez dea bada bihotz gogor hori
 Ene ganat itzuliko
 Ala ni uzten othe nauzue hobe-
 chago baten dako
 Hak ere ez othe du berekin izanen
 Eguna gauaren ondoko (bis)

x
 Infidcl

[19] Gaztea hiltzeat doana

1. Hogoi garen urtherat ari naiz hurbiltzen
 Eta nere oinetan tomba dut ikusten
 Ni zertako mundura ethoria naitzen
 Ondikotz ez sortzea neuretzat hobe zen
2. Sekulan zoriona zer den jakin gabe
 Anitz du nik lurrean izan atsegabe
 Lore sortu orduko histu baten pare
 Bizi ustera guri naiz herabé
3. Ez ez nau izitzen ez ni heriotzeak
 Laster ken dezala bizia Yainkuak
 Beharkan (?) galdu ditut ene burasuak
 Zerden ez dut jakin etchekoen gozoak
4. Aita ama maiteak zertako mundutik
 Zerurat juan zineten ni hemen utzirik
 Ez dut nik mundu huntan izan sorionik_{sustengurik}
 Ez baitut ezagutu amaren musurik
5. Hamazazpi urthetan zorigaitz dorpea
 Izar bat maitatu dut parerik gabea
 Aingeru bat zateken zeruko umea
 ene bihotzetik juan deraut bakea
6. Nahiz aingeru ono ez duzun sekulan
 Munduan jakin zembat maite zaitudan

Uros zarenaz geroz jinkoaren oinetan
 Ez nezala ahantz zure othoitzenan

7. Anaya bat banuen gazte nitzalaik
 Soldado juantzen eta nik ez dut beririk
 Aita amekin dela nik ez dut dudarik
 Niri begira daude hiruak zerutik

8. Ohitzen banarama nere oinazeak
 Burhasoen alderat deitzen nau sortheak
 Nork ditu arthaturen aita ama maiteak
 Zuen tomba gainean nik eman loreak

9. Nere gorputz flakoa lurerat deneko
 Nor othe da munduan nitaz orhoituko
 Nere ehortz lekura nor da hurbilduko
 Lore beririk ez da neretzat sortuko

10. Mendian hur chirripa harien artean
 Auhen eta nigarrez jausten da bidean
 Izan nahi bailuke zelai ederrean
 Hala nere egunak badoatziz lurrean

Fini

Harluchi

[20] Bi gazten kitatzea ?

1. Zazpi zortzi bertsu berri nahi ditut ezari
 Suyetak zer diren deklaratzen orori
 Pena changrina handietan orai sartzera noa ni

2. Aitak erran zautan niri utzak utzak neska hori
 Zertako duk etchen hori zeren baita bethi eri
 Utzak utzak neska hori gostarik ere sernahi

3. Nik hari errepotzia bainan eztiz eztia
 Balinbada eria ez du bere nahia
 Haren gainean dut begia imposible zaut ustea

4. Aita jarizen ordian bai eta furia handian
 Hori nahi baduk etchian biziko hiz heure phartean
 Ni ere inen nuk neurian jinkoak plazer duenian

5. Aita zaude ichilik zer behar dugu samurturik
 Ez dut nahi espusatu hura nahi dut kitatu
 Eta aita zu obeitu

6. Aratz hortan berian nere maitearen etchian
 Sartu nintzanean bai nigarra beginan
 Jarri nintzan kaderan neure maitearen aldean

7. Gauzak neraskonian ziren bezala kondatu
 Haur bat bezala nigarez gaichua zautan abiatu
 Biak eskuak emanik hantchet ginen despegitu

[21] Sujet eder bat deklaratzen

1. Suyet eder bat deklaratzen dut gastek exemplu hartzeko
Amodioa zoin lanjeros den gazerik hari lotzeko
Izar eder bat hautatu nuen besuen arteko
Behin bihotzian sartu zaut eta handik neke da ateratzeko
2. Amodio berria gazten zoragarria
Hamalau urthe komplitu gabé erne nuen fedea
Gerostik hunat gomendatzen dut zeruko jinko haundia
Hura baitan ezarria dutene esperantza guzia
3. Amodiorik duenak penak zer diren ez daki
Ni gaichua aspaldian atakatzen nau bortizki
Kontzolatzeko ene maitia ardura nahi ikusi
Hura gabe mundu huntan ni ez naitake luzaz bizi
4. Arazoin duzu ene maitia ez gira luzaz biziko
Behar baino ainitzez lehen girare tomban sartuko
Behin maitatu zaitut eta ez zaitut hastiatuko
Ene bihotzian sartia zira eternitate guzikotz
5. Dendarik gabe ait-amen ganik hori nuen merezi
Zeren zaitudan guzietatik espos laguntzat berezi
Desertaturik igortzen naute zure menetik ihesi
Sure ganako amodioa nahiz arras galarazi
6. Ene ganako amodioa ez ahal duzu galduko
Zuk utziz geroz ene maitea laster naiz tomban sartuko
Emeki erneki ez othe dugu lan hori obtentuko
Menturaz zure aita amak dira oh gutaz urikalduko
7. Despeditzean abiatu zaut beguietarik nigarra
Adios beraz sekulakotz oi ene maite leyala
Apeentziazu etzinenekin bizi behara
Jaun zerukoak cherka dezala suk behar duzun bezalakua
- 8 Ez ahal zaude despeditzera hoinbertze urthen burian
Batek bertziari gure manerak deklaratu ondoan
Jakinezazu jende ukaturik ez dela sartzen zeruan
Ez eta esposik ez nio hauta zutaz bertzerik mundian
9. Hombertze urthe bizi izan gira biak elgarterez agradoz
Bai eta gero fite trichtatu ait amek jakinez geroz
Amodioa zoin handia den diruz ez ditake uros
Hori dela medio gare biak biziko agrados

Fini

Souvenir de Pierre Uhart

n°118 route de Medoc, Le Bouscat Gironde

[22] Ameriketako letcheruaren kantuak

1. Amerika hortako esne saltzaleak (bis)
Libertisionerako parerik gabeak

- Girichtinotasuna dira ikasiak
 Bathaiatzera dituzte guziek esniak
 Ez dire empathatuko haur sorthu berriak
2. Errepartu egiterat, goizetan badoazi (bis)
 Beren kantinetatik eginez sombait jauzi
 Batian hartu eta bertzeari utzi
 Karruan ura frango bannan esne guti
 Irakiturik ere ez da joaiten goiti
3. Omore ona dute, goizetik ardura (bis)
 Nork daki sombat aldiz trempatuz zinzura
 Bortaz borta oihuka bero letche purra
 Lauetarik hiru segurikan ura
 Ez du balio ezartzia berotzeko sura
4. Yuaden egun batian, zioten sonbeitek (bis)
 Gostuz edaten die sendo eta eriek
 Ordenatuz gerostik beren medikuek
 Ez die ezagutzen lauetarik biek
 Hobia edaten dutela kankoan cherriek

[23]

- [3. Bertsutik hasten da]
3. Kantuz emanizan tut zenbaiten berriak
 Kantuz gustatu isan saut erraitia egiak
 Kantuz eman baditut noizbeit afruntuiak
 Kantuz barka bitzate ené bekatiak
 Kantuz eginen ditut nik penitentziak
- 4 Kantuz eginez geroz mudurat sortzia
 Kantuz behar dut ba egin yalitzia
 Kantuz emaiten badaut jainkoa grazia
 Kantuiz idekiko daut San Pedrok athia
 Kantuz egin dezada zeruan sartzia
5. Kantuz ehortz nezaten hiltzen naizenean
 Kantuz ené lagunek harturik airian
 Kantuz ariko dira ni lurian sartzian
 Kantuz frango utziko diotet munduan
 Kantuz edan dezaten nitaz orhoitzian

[24] La valse des artilleurs

1er couplet

Dans le quartier qui sommeille encore
 Vient de sonner la trompette
 Lers artilleurs déjà remplis d ardeur
 Au bat du lit sautent encore
 L adjudant n est pas loin
 Et méfiez-vous en bien

Prenez garde aux quatre perles ! >

Refrain

C est la valse des artilleurs
 Que l on chante au bruit des tracteurs
 Dans les agrés et les mouflages
 Chacun chante avec courage
 Tout en songeant que bientôt
 On chantera aux échos :
 Vive la classe c est dommage
 Elle n arrive pas trop tôt.

2. Et le briquage commence aussitôt
 Chacun empoigne sa brosse
 Un bout de cire et on [tona bat bada paperean]....
 pour bien briquer le parquet...
 puis une autre sonnerie
 Que l on connaît tous ici
 Dans le quartier retentit
 C est la valse....

3. Puis le margis prend sa plus belle voix
 Pour crier d un air féroce
 Dans cinq minutes tout le monde en bas
 Tenue deux capote trois
 Tous les treillis sous le bras
 On se rassemblera
 En murmurant tout bas
 C est la valse....

4. Puis patientons jusqu au bout
 Ou l instruction y en a märe
 Puis c est la soupe qui sonne
 Nous allons boire du bon vin
 Mais cruelle déception
 Le pinard n est pas bon
 Les fayots flottent dans le bouillon
 C est la valse des artilleurs....

Fin

GRAFIA

Kahierrak dakarren grafia bere hartan utzi dugu, ulert ez daitekeen pasarte kora-pilatsu hainitzik ez duelakoan emaiten. Grafiaaren aldetik, gauza arrarorik ez du era-kusten dokumentuak, huts zonbait kendurik.

Bokalismoaren aldetik, gehienetan [u] ‘u’ grafemaz ordezkatzen da, nun ez den arras gutitan ou grafemaz adierazten : *ourcho, ourikitán, hountan, gesour*. [e] soinua *e* eta é grafemez agertzen da. Azentua emaiten du egileak bereziki hitz-bukaeran : *maitié, othié, urthé* bainan bestalde ere ; *éhuneta, égun, égiten, déclaratu*.

Bokalen arteko – *i*-ren ondorioa ‘y’ letraz adierazten da : *puyes, Kayet, suyetaz, cayer* ... Bainan diptongoan ere agertzen da : *levhora, bejta*. Izen berezietan, [i] bai-zik ez du adierazten y letrak ; *Etxerry, Marity*. Azkenik, herskari-igurzkari sabaikoaren berri emaiten du y letrak : *yainkoak, yuvatzeko, vendia, yina, yua(n)n* den nahiz gehienetan ‘j’ graferma erabiltzen duen : *jainkoa, jujatzalé, jendia, jin, joan*.

Diptongoetan puntu hau gaineratu behar da : gutitan ez balinbada ere, ‘i’ grafema agertzen da : *sei, oï*. Bitxiago da *askenian* hitzean agertzea.

Herskarietan, usaia zen bezala, [g]-ren kasuan *u* emaiten du, *gue eta gui* formetan bainan oso gutitan : *erregue, guertatu, beguirik, eguidassu*. Gehienetan *ga eta ge* idazten du : *erregea, segeretu, gelditu, begira, ginene*. [k]-ren kasuan, ‘k’ letra daram-bila ardurenean, nahiz *c* zonbait agertzen zaizkion, bereziki hitz-hastapenetan : *cayer, escua, conforme, declaratu*.

Zonbait aldiz, *g*-ren eta *p*-ren aintzinean *t* bat sartzen du : *ontgi, étgiten, kotpiatu*.

Txitukariak nahasiago direla erran daiteke eta ez da harritzekorik. Igurzkarietan, [s] bizkarkaria gehienetan ‘z’ grafemaz adierazten da. Hala ere eta noiztenka, beste hiru grafema baliatzen ditu : ‘ss’ : *adressa, niagossu, essariak...* ; ‘s’ grafema, bereziki hitz-hastapenean : *sorigaitzeko, sauskidan, saitu, soasi, sonbait, geroztik...* ; ‘ts’ behin agerten da : *otsaba*. ‘tz’ agertzen da iduriz afrikaturik ez den tokian : *naitzenian*. ‘c’ grafema ahatik ez du erabiltzen.

Igorzkari sabaikoa, [ʃ] beti ‘ch’ grafemak adierazten du, denbora hartako usaian bezala : *churi, hauche...* Eta [s] apikaria ‘s’ grafemak adierazten du : *seme, saldu, hasi...* ‘j’ eta ‘tj’ grafema arraoak emaiten ditu : *prejo, lehen kutja, jeindu, kantu bakar* batean agertzen direnak. ‘ch’ ez du sekulan erabiltzen apikariaren kasu honetan.

Afrikatuetan [ts] soinua gehienetan ‘tz’ grafemaz adierazten da : *zortzi, goraintzi...* ... Bainan ‘ts’ ere erabiltzen du : *baratsian, utsirik, hitseman, mintsatu, itsuliko*.

[ts] apikaria ere ez da beti molde berean agertzen : gehienetan ‘ts’ emaiten du : *untsa, kontsolatzen*. Bainan ‘tz’ ere zonbaitetan eskapatu zaio ; bereziki hitz-bukae-ran : *sinhetz, hatz perahen, ardietz, ametz. (= amets), bertzu, pertzu*. ‘s’ grafema ere baliatzen du : *Atharaze*. Behin ‘x’ agertzen da mailegu batean : *exemplu*. ‘z’ grafema gutitan baizik ez da ikusten : *kantazera*. Bitxiago da kantu batean agertzen den ‘tj’ grafema, ozena adierazten ez duena : *ebatji, kontijideratua, untja, etjemplua*

Azkenik, [tʃ] sabaiaurreko ‘tch’ grafemaz ordezkatzen da : *prohetchurik, etcheko, beltcha...*

Dardarkarietan, oposizioa aski garbi begiratua da. Halere ‘r’ grafema erabiltzen du dardarkari aitzizaren adierazteko ere : *eran, behara, sukarik, ederago...*

Sudurkarien sailean, *b* eta *p*-ren aintzinean *m* edo *n* erabiltzen ditu : *zombat, trom-paturik, zampaka, edo nubbeitik, denporaz*.

‘gn’ grafema erabiltzen du gehienik palatalaren adierazteko : *ondogno, eskugno, bildotchno, bestegnaz, bizitagnou, ignorant*. Bainan bi aldiz ‘ñ’ emaiten du : *Mañech, eraztuño* eta behin ‘gñ’ : *maitegñoak*.

Hasperenduak : hasperenketa ezagutzen duten herskariak ‘ph’, ‘th’ eta ‘kh’ grafemek adierazten dute : *aphairu, ephantxu, bethiko, sortzu, othoitz, merkhe, ukhan, sukhar*. ‘h’ idazten du ere *l*-, *r*- eta *n*-ren ondotik : *ilhun, belhaunikatua, alhatzen, bulhar, aurhide, orhoit, erhian, erhaztuna, urhas, burhasoen, seinhuak, ainhizan, ainhitz, sinhetz*. Behin ‘ll’ grafema agertzen da, dudarik gabe [lh] adierazten duena : *salla*.

KANTUAK

24 kantu ekartzen ditu kahierrak, denak euskaraz azkena salburik : *La valse des artilleurs*, frantses armadetan kantatzen omen zena, hain zuen Bordeleko Nansoutyn kokatua zen taldea artillerazkoa zelakotz.

Kantuen marmiaz aritzea ez bada gure xedea ere, ohartarazteko da kantu gehienek amodia oso dutela aipagai : gertakari historikoak, kantu politikoak ez dira sartuak izan ; aldiz nehum agertzen ez den haur-hiltze bat deitoratzen duen kantu interesgarria eskaintzen digu. Oker ez bagaude, 5 kantu badira kahierrean beste kantutegietan agertzen ez direnak

Horren egiazatzeko Iparraldeko kantuak biltzen dituen antologia bat hautatu dugu, hemen agertzen diren kantuak hartan aipurik duteneko so egiteko : *Khantu Khanta Khantore* liburu ezagunaz gain, badago hain zuen P. Urkizuren eta P. Garziaren gida-ritzapean argitaratua izan den liburua : *Lapurdi, Baxanabarre eta Zuberoako Bertso eta Kantuak*, Etor, 1, XXXIX-918 orrialde ; 2, XLVII-936 orr., 1991. Tonarik gabeko obra ez da baina hura da erreferentzia gisa hartu duguna eta hemendik aintzina LBZK laburduraz deituko duguna. Goazen bada banan bana kantuak aipatzera.

1. *Galerianoaren kantu* : guziz ezaguna da M. Larralde Bordaxuriren kantu (LBZK2, 664 orr.). Baino aldaketa ttipi zonbait ageri dira kahierreko testuan eta bertso bat falta da 10 bat bertso baizik ez baita ageri kahierrean. 1. *Poma* ; horrela da testuan eta ez *Pluma*. 4. *Puyes* : beste bertsioetan *burjes*. 8. *Ni baita* : horrela dakar esku-izkribuak et n letraren ahanztea frangotan gertatzen zaio kopiatzaileari. *Etjemplua* : horrela testuan.
2. *Hemen... ...* Kantu hau ez da agertzen kantutegietan. Testuak dioen arabera, Ainhizeko Mañex Carricarteek ondu zuen ospitalean Ormiasaindu inguruan, erizainek brontxita txar bat artatzen ziotelarik. Beste lagun baten izena emaiten du : Martti Etxerri. Kahierra han hemenka andeatua izanik, lerro batzu ez dira irakurtzen ahal. 6. *Ederrentan* dakar testua, seguruenik *ederretan* edo *ederrenetan* ezarri beharrean.
3. *Bi bertzu nahi nuzke* : LBZK1-k ez du emaiten : kahierrak kantuaren doinua emaiten du : *Lili ba ikhusi dut baratze batean*. 6 : *yainkoak beguirik (?)* : testua ez da ongi irakurtzen eta hitz horren gaineko partean beste bat idatzirik da, irakurtzen ez duguna. 7. *Horietaririk* : *horietarik* irakurri behar da. Azken lerroaren ondotik hitz hauk ezarri ditu frantsesez : *Souvenir d'un copain. Fini*. Hitz berak agertzen dira beste kantu zonbaiten ondotik.
4. *Sor lekhua dut... / LBZK1-k emaiten du* 353. orrialdean, lerro bat falta duela 4. bertsuak. Aldaki ttipi batzu ageri dira kahierreko bertsioan. 1. *Eskual ederrean. Herri* hitza ahantzu du koplaegileak ; *giriñamiki* : horrela testuan. *Hemanik* : horrela testuan. *Zabilala* : horrela testuan bainan badakigu 'ibili' aditza noiztenka ager daitekeela ergatibozko kasu batekin. 8. *Egon zen hitzen ondotik xurigune bat* badago, behar bada autozensurarengatik : Beste bertsioek alabainan *ganberan sartu zen* emaiten dute. 9. *hatz perapen ; hasperapen*. 14 : *hitz emaiten hitzen ondotik dut* hitza ahantzia izan da.
5. *Mila zortzi éhun eta gehiago... LBZN1-k ez du ekartzen*. 1. *Pagatzeko eta 2 pagatza* : *obratu edo paratu erran nahi bide du*. 6. *Salhatarian* : *salhatariak* behar luke. 14. *Aihitzak* : *ainhitzak* irakurri behar da. *Uruz* : *eros* hitza hobeki jin laiteke. Orrialdeko behereko partean, badago testu bat frantsesez idatzia, Pochulu lagunaren izena aipatzen duena. *Biba Garazi* ere idatzi du koplaegileak ezkerreko partean. bera nuntsukoa ote zen nolazbait salatuz.

6. *Primaderan dira gora arbolak.* LBZK1-k (577. orr.) emaiten duen *Mendiak bete belarrez* kantuaren aldakia da sei bertsurekin. Aldiz *Khantu khanta khantore liburuan*, kasik hemen bezala hasten da testua : *Primaderan gora dira arbolak lortzen*. Ohartazteko da hemengo testuan Lekunberri brigada aipatzen duen bertsua ez dela agertzen. 5. *Nikisi* : horrela da testuan, nahiz ustez *nikezi* erraiten den. Behereko partean, bere siñadura eman du Joañes Castetek. Erran gabe doa ez dela hargatik kantuaren egilea izan.
7. *Baigoriara* : Kantutegietan ez da ezaguna nahiz hegalpeko lumaren metafora aski zabaldua den. LBKN1-k aipatzen duen Baigorriko urzoaren kantu, *Mila zortzi ehun eta hogeita hemeretzi* tituluaz, oso liferent da.
8. *Atharatzeko kantu* : guziz ezaguna den Zuberoko kantu da. 9 bertsu baizik ez du emaiten kahierrak. Ziberotarrez dagoen *ü* eta *u*-ren arteko diferentzia salbatua da ‘ou’ eta ‘u’ grafemen bidez, beste kantueta horrelakorik ez delarik agertzen. 5. : lero bat errepikatu du kopiaeagileak. *Berak nahi dikezi* : ergatiboa emaiten du bertsio honek, *bera nahi dükëzü usaiakoaren ordez*. 7. *Behotza* : *Bihotza* irakurri behar. 8. *saldari* : *Salhari* irakurri behar.
9. *Argisari ederra* : LBZK1-k emaiten du 532. orrialdean bainan lau bertsutan, kahierrak sei bertsu eskaintzen dituelarik. Aldaketa ttipi zonbait baditu. 6. *Ni hauren* : nihauren ulertu behar da. *Ametz* : *amets* ulertu behar da. Kahierak titulua frantsezetik ekartzen du, beste tinta batez idatzirik : *La lune*.
10. *Anderia ikus nezazu.* LBZK1-k ez du horren berririk emaiten. 1. *Nezazu* : behar bada *ezazu* hobeki jin laiteke. 4. Azken leroa ez da ulertzen.
11. *S-Just-Ibarre* : *Izena dut Pierres deisten eliseri.* Kantutegietan ez da ageri Ozibarreko emigratuaren kantu hau. 1. *Deisten* : *deitzen* irakurri behar. 4. *Salbaile* : *salbatzaile* ulertu behar. 7. *Mudua* : horrela testuan. 10. *hatsetan* : *hatzeten* irakurri behar.
12. *San Bartolomé arratsian* : 774. orrialdean LBZK1-n. Aldakiak baditu hemengo bertsioak. 2. *Acabihur* : *Akabi hurran* irakurtzea proposatzen dugu. 5. *Bederatzi hararetako* : ez da ulertzen.
13. *Arrosak eder floria ederago.* Kantu ez da ezaguna oro har. Egia da hemengo bigarten bertsua agertzen dela *Zazpi urthe badizu uda hantan konplitu* (LBNK1. 617. orr.) titulua duen kantuaren. Hemengo 5. eta 6. bertsuek egite badute segurki LBNK1-ko bertsioarekin bainan besteak ez dira ezagunak. Aldiz ez da ageri hemen Juandonejakiren izena. 3. *Su zukan* : ez da ulertzen. 4. *Barbarez* : horrela da testuan eta ez *barberez*. 7. *Ehortera* : mota bereko beste daturik ez izanki, ez daiteke ahatik erran Zuberoko testua denik.
14. *Lili polit bat badut nik* : LBZK1-k kantu berdintsua ekartzen du *Lili eder bat badut nik* tituluarekin (546. orr.). 2. *Badu nik* : *badut nik* irakurri behar. 4. *Dendreki* : horrela testuan. 5. *Ez du* : *ez dut* behar luke.
15. *Lusaidiari* : *cantore herri charmant*. Borddeleren kantu ezaguna da. Lerro bat falta da lehen bertsuan eta 5 bertsu baizik ez du ekartzen kahierrak. 1. *Luzairen* : horrela testuan. *Irauteko plaza hortan holako originablia* : *Irauzketako plaza hortan holako argi noblia* behar luke. 3. *Erremediauk* : *erremedioak* irakurri behar da.
16. *Iharlarra* : Kantu hori ez da ezaguna. Gehiago dena, mota honetako kanturik ez da ageri kantutegietan. Alta badakigu kantu honetan aipatzen den haur-hiltze ez zela hain bekian gertatzen. Historio-egileek erakutsi duten bezala, lege-hauste

molde hau usu gertatzen : horren lekuoaak dira tribunaletako artxiboak eta adineko jendeen oroitzapenean oraino bizirik dauden manera bereko kasuak.

Bigarren bertsuan kahierrean idatzirik dauden etxe baten izena eta emaztearen izenak kendu ditugu. Ez gara ibili inuesta egiten egiazko gertakariaren inguruan. Halere, kantu honen irakurtzearekin gogoan igan zaigu jende bati baino gehiagori egoizten zitzaiola modu bereko zafraldia, xehetasun zonbait gorabehera. Bestela erranez, galarrats, tzintzarrots, berdura, astolaster edo salaketa-kantuetan bezala, uste izateko da kantuaren egitura beti bertsua izan zitakeela. Gogo horretan ginaudelarik, kantu beraren beste bertsio bat Urdiñarben bildu genuen eta hurrungo emaiten dugu. Bai eta ere haur abandonatu baten kantua, hura ere Urdiñarben bildua, nahiz ez den Zuberoko mintzairan emana.

Horrela antolatua da *Ibarlarra* deitu kantua : ohizko sarreraren ondotik (1. bertsua), nexkatilari berari mintzatzen zaio koblakaria (2.) eta gertakarien segida emaiten hasten da : nola ibiltzen zen guardiekin (3.), nexkatilaren ama nola entseatu zen haur-egoxtearen eragitera, debaldetan (4.) eta Bazko zaharrez bizirik sortu haurra nola hil zuten (5). Ondoko 5 bertsuetan, haurraren eta amaren arteko alegiazko elgarritzketa gogorra badator berri gehiago emanez, hala nola haurra bateiatu gabe hiltzen dela eta haurraren hiltzeaz amak plazer hartzen omen duela.

Oharrak : 5. *erremedio* : ekei abortiboa eta da. 9. *Epantchu* : oztopo, poxulu erran nahi du, haur-beharretan dela eta. *Hautan* : iraganaldiko forma da ('hinautan').

17. *Sortuz geroz gusiek sor dugu...* LBZN1-ek ez du ekartzen
18. *Charmegarria nik zure berririk ez dut..; LBZK1-k Xarmegarria, zure berririk (Arbonarrak)* ekartzen du 702. orrialdean eta aldakiak baditu kahierreko testuak.
3. *Aigerturik* : horrela testuan, aingerurik eman beharrean.
19. *Gaztea hiltzeat doana* ; kantu ezaguna da eta Harluchi izena agertzen da kahierrean. 3. *Beharkan* : Sehaskan behar luke
20. *Bi gazten kitatza* : *Zaspi zortzi bertsu*. LBZK1-k ekartzen du 705. orrialdean. Aldaki ttipiak baditu hemengo bertsioak.
21. *Suyet eder bat deklaratzen dut gaztek...* kantu ezaguna da, LBZK-k 700. orrialdean emaiten duena.
22. *Ameriketako letcheruaren kantuak* : guziz ezaguna den Mendiagueren obra da. 4 bertsu emaiten ditu kahierrak eta ez 10.
23. *Kantuz* : hemen ere Mendiagueren testua ez da osoa ; ez da hasten lehen bertsutik baizik eta hirugarrenetik.
24. *La valse des artilleurs* : kahierreko azken orriean den frantssezko kantu bakarra da.

URDIÑARBEKO KANTUAK ETA HAUR-HILTZE : BESTE BERTSIO BAT

Casteten kahierrak eskaintzen duen kanturik importanteena hamaseigarrena dela erran ginezake, erran nahi baita, haur-hiltza aipatzen duen kronika, *Ibarlarra* tituluarekin. Jadanik erran bezala. Oztibarren kokatua da, Donaixti-Ibarreko etxe bat eta hango nexkatila bat izendatzen baititu kopla kariak. Gerotzik beste bertsio baten editoreitea gertatu zaigu. Eskerrak zor dizkiot Urdiñarbeko Pierre Zubiri jaunari kantu horren berri eman baitigu eta kantatu digulakotz. Gerotzik Euskal-Herriko Atlas

Linguistikoaren inkesten egiten ari ginelarik, kantu mañetofoian hartu genuen 1989ean.

Zubiri jaunari, Donaixti herria ez zaio txit arrotz. Garaibiko tinian sorturik 1910ean, Bordagai etxearen, Naphaleko lepo altexean, han Donaixtirekin mugakide zen. Kantuaz zer ote zakien galdegin giniolarik, kahier batean idatzirik bazuela erran zigun. Gertakariaren berri amak eman zion bestalde. Bainan bere kahierrean agertzen den kantuaren aipu den etxearen izena eta Casteten kahierrean emaiten den izena lifestrent dira. Iduri Iuke beraz kantu berdintsua erabilia izan dela bi gertakari desberdinak karietara. Horrela egina izan bada eta jadanik aditzera eman dugun bezala, kantuaren mamia ez zitekeen hanitz alda kasu batetik bestera. Bi kantuak bi aldaki dira, ber egitura batetarik idokiak.

Gauzak horrela eta bi kantuak elgarren askazi balinbadira ere, egiari zor diogu erraitea bi kantuak ez direla ber moldean egitaratuak hurrungo erakutsi bezala.

Baina lehenago Zubiri jaunak bere amari entzun istorioa gogora ekarri behar dugu. Jendeak jakin omen zuen haur sortuberria hil zuela ama gazteak. Halako kasuetan bastart izena zerabilan jendeak, ezkontzatik kanpo sortu haurrentzaren izendatzeko. Gehienetan, haurren zen erraiten eta ez haurretari berari. Halere eta diotenez, gure kantuaren protagonista nausia, haurrentzaren hil zueneko ama beraz, auzoan egoiten zen hogoi urteko mutiko bat behin trufan mintzatu zitzaion. Mutiko hori auzoko nexkatila batek egin zuen eta osabak etxearen berean hazi zuen, potikoa ahatik mutilgoan bezala lanean ari zitzaielarik. Egun batez mendira edo bortura zoalarik behien eramaitera, gure kantu huntako emazteak erran omen zion : "Ba, hi mithila merkhe gozatzen hute !". Eta delako bastartak errelera itzuli omen zion ahoan bilorik gabe : "Ba ! zük ere ez bazünü hil-arazi sorthü zünien hua, zük ere mithila bazünükien orai !" Eta horrekin utzi zuen emaztea. Diotenez ere, emazte hori ezkondu zen delako haur-hiltzearen ondotik eta familiarik ez zuen izan. Senarrari auzoko mutikoak zer erran zion aipatu ziolarik, esaera zaharra baliatuz gizonak hauxe igorri omen zion : "Eh ! thira zan ! thira zan korda ! entzünent dün geo zeñhua !" haur-hiltzea jendearen ixilean ez zelakoan arras gertatu.

Dena den, horra Zubiri jaunaren kahierretik kopiatu kantuak :

[Etxe baten izena dakar kahierrak, hemen emaiten ez duguna].

1. Basco sahar goisian argitu sen
Frutu doloresco bat mundura sorthu sen
Haren sorthé tristias oroc phena suten
Burreu crimineles atacaturic sen.

2. Désertietan bada oi animaleric
Oi ene ama béno bihots hobecoric
Ama bat ukhen banu aments haiataric
mundian bisitsias es nuquian dudaric.

3. Ené ama maitia souri niagosu
Sure seme nisala countsidera esasu
Hasi nahi espanaisu ere batheia nesasu
ene arimac haour galthegeten deisu.

4. Adios éne ama saoudé alagéraric
Souré désirac oro nitan counplituric
Mundia quitatsen dit oi nahi gaberic
Osoki jelkhi gabé soure sabéletic.

5. Adios déreitaca trichtésia handin
 Nic éré plaser hartsen hori entsutin
 Ephantchu égiten heitan igaran aspaldin
 Ni éré mendecatsen orai éné aldin.

6. Tristéric agertsen nis éné Jinc Jauna
 Su souré serbutchuco creatu naisuna
 Argiric gabes budit malur éta phena
 Ené amac bésala es othoi aboundena.

7. Hil ondoan es da asqui éhorstia
 Gibeletic heldu da laster justícia
 Harec chéhéquiren du éné khorpits trichtia
 Ordian agerturen da souré crima gordia.

8. Amaguei gusiec harsasie etsenplu
 Ené amaren obrés égin gabe casu
 Halaché nai tratatu bai eta dolutu
 Béré ouhouria oro holas beitu galdu.

Erran bezala differentziak badira bi bertsioen artean. Zortzi bertsu badauzka Zubirik, Castetek aldiz hamar bat. Zubiriren kahierrean hatsarreko bertsua dena bost-garrena da Casteten bertsioan : beraz Casteten sarrera (*captatio benevolentiae*) eta ger-takarien kronika ez dira agertzen Zubiriren testuan. Casteten azken bertsua (hamargarrena izanki) bigarrena da Zubiriren testuan, mintzairan diren aldakiak aldaki. Zubirik lehenbiziko partean zerbait ments balinbadu beste bertsioaren aldean, aldiz ondarreko bertsuetan dakarrena ez da hatzemaiten Casteten kahierrean, hala nola Jinkoari haurra mintzatzen zaioneko bertsua (6.), justiziak egia argituko duelako bertsua (7.) eta koblakariak amagei guziei eman abisua (8.). Bainan biak egite handikoak dira eta ber moldetik idokiak, duda izpirik gabe. Beraz bi kantu hauk gertakari-mota baten salatzeko leitmotiv baten bi aldaki arradotzat har genezazke.

Paradaz balia. beste kantu bat emaiten dugu, beti Zubiriren kahierretik harturik. Gaiak egite badu aintzinekoarekin : alabainan, haur sortuberriaren hiltzea du aipatzen. Amak haurra kanpoan abandonatzen du, beste norbaitek altxatuko duelakoan. Altxatu, andere gazte batek altxatzen du. Bainanbiharamunean haurra hiltzen da, bateiatua izan ondoan (bataioa beste kantuan ere aipu da). 1929ko data eman du Zubiri jaunak kantuaren ondotik. Ez dugu jakin ahal izan nun egina izan den kantu hori. Eskuararen aldetik mendebaldekoagoa da (*nauzue, iruzkia, etorri, etxatu*) nahiz ortografian Zuberoko ezaugartzi zonbait sartu dituen kopiaeagileak : *oen* eta *ez oren*. Horra testua :

Nigares sorthuric

1. Nigares sorthu nintsan nigares hiltzeko
 Es ordéan mundu hountan lusa [s] bisiticéco
 Yendec isanen duté éraitéco frango
 Aita ama maiteac souen biendaco

2. Aita ama maitéac mundura sertaco
 Eman isan nausué sorigaits hountaco
 Nic ez nouen hobénic hola tratatséco
 Fédéric éman gabé abandonatséco

3. Sorthu nintsanétic hiou oén gabé
 Bérec chokho batéan gaichoua éman naute
 Nihaur bakharc bisi choriac aurhide
 Ene consolatsérat khantus heldu diré
4. Ni goiséco aruen hémentche paratu
 Gérostic iruskiac gainetic pasatu
 Aitaric esdut eta amac nau etchatu
 Ez othé nauté béhar norbeitec altchatu
5. Sorthé triste hountan nais mundura ethori
 Oi hemen niagosu bildots bat iduri
 Lura saheska eta serua estali
 Noréna othé naisen yancoak badaki
6. Iruskia sénian séruan aphaldu
 André gaste bat sautan aldétic pasatu
 Aingeru bat nintsel a senian ohartu
 Amoltsuki ninduen bésuétan hartu
- Sato enekin sato aingeru maitéa
 Dolu eingari litake su hemen ustea
 Boskario énétsat sutas yabetséa
 Eracutsico dautsut séruco bidéa
- Bathaitu éta biharamunian
 Yaincoak éraman du adin édérrian
 Haura ez da géhiago munduco bisian
 Aingeruekin dago séruco lorian

1er Mai 1929

Oharrak : 01. *Lusa : luzaz irakurri behar.* 5. *Saheska : seaska. Estali : izena da (ohe-estalgia, alegia)*

AZKEN DOKUMENTUA : DOMINTXINEKO OILLARRAK

Oztibarreko kantuak utzirik, lekuño bat eman nahi genioke Zubiri jaunak kopiatu zuen beste kantu bat : kantu horren entzutea frangotan gertatu zaigu, Ustaritzen, Zuberoan, eta Amikuzen besteak beste. Arrakasta handiko kantu, nimbait. Kantuegietan ez hatzemanik, testua hemen ekartzen dugu. *Domintxañeko oillarrak* du titulua.

Dominchagnéco oillarac

1. Bi berset baditut orai éginic
 Sujeta ukhenik domintchagnétic
 Oillarac ditustéla aras gnaphurturic
 Aisoko ollouétan bisiaturic.

Errepika

- Biba oillar saharra oi ser oillakaria
 Biba oillar handi lepho lusia

2. Etchengo oillouetan ez duté gousturik
 Nahiagobeitusté kampokouetaric
 Atsamaiten dutela oi es da dudaric
 Menturas ez béthi nahi dutenétaric

Errepika

3. Oillouez ere ez dira bethi countentatsen
 Ollandac ere dituste gaiski atakatsen
 Haien inousentsias dira baliatsen
 Lehoun baten pare gero aplicatsen

Errepika

4. Orai nahi dianac cambiatu oillara
 Domintchagnen bada mota particulara
 Arasas handi eta ilhun coloria
 Oillouen jocatséko pare gabia

Octobre 1929 Refrain Fin

Oharra : 1. *gnaphurturik* : ‘ñapur’ erraiten da aizoan usu sartzen den kabaleaz bai eta ere jendeaz. Ikusten da ‘lapur’ hitzaren aldakia dela. 2. *Etchengo* ; forma honek ongi erakusten du Zuberoko morfologiaren eta Baxe-Nafarroko fonologiaren gurutzamendua, oraindik ere Domintxinen hain zuzen eta auzo-herriean entzun ditekeen forman. 3. *Aplicatsen* : errannahi gordina du : ‘jokatu’, ‘apaindu’ adierazten du. Bardozan adiera beraren entzutea gertatu zaigu, hain zuzen oiloari aplikatzen omen zaion hegazti harrapakari batez.

Xarles VIDEGAIN

UPRESA du CNRS

UPPA